

RAAD VOOR DE RECHTSPRAAK EN RAAD VAN STATE

TWEE GEBOUWEN VAN NATIONAAL RECHT IN DEN HAAG

Den Haag is er mede door Boutros-Ghali, oud-secretaris generaal van de VN, die nauw betrokken was bij The Hague Academy of International Law, in geslaagd om 'Stad van Vrede en Recht' te worden. Daarbij denken wij al gauw aan internationale instellingen zoals het Vredespaleis, het Internationaal Strafhof en Europol. Maar er zijn ook belangrijke nationale rechtsinstellingen in de stad: de Hoge Raad, de Raad voor de Rechtspraak en de Raad van State. Aan de twee laatstgenoemde brachten de Vrienden een bezoek.

Raad voor de Rechtspraak

Op 10 april en 3 mei zijn wij met veertig Vrienden naar de Raad voor de Rechtspraak aan de Kneuterdijk 1 geweest. Deze raad is in 2002 in het leven geroepen als buffer tussen politiek en rechters, om de onafhankelijkheid van de rechtspraak te verzekeren. Directeur Olav Welling, die de historie en architectuur van het gebouw goed kent, leidde ons door het gebouw en naar plekken waar je normaal gesproken niet gauw komt. Na ontvangst in de statige hal, waar je je

Vergaderzaal Raad voor de Rechtspraak
(foto Vera van de Berg)

een eeuw terug waant, kregen we een korte presentatie. Met historische beelden over behoud en aantasting van de architectonische kenmerken na de diverse verbouwingen en renovaties. Speciaal voor het bezoek hadden Olav Welling en zijn collega Rick een banier opgehangen met een gedicht van Anton Korteweg: 'Met Hermance voor de Hofvijver', opgedragen aan de oprichter van de Vrienden, dat deel uitmaakte van een set van twaalf, aangeschaft uit het kunstbudget van de renovatie.

Voormalig bankgebouw

Het gebouw uit 1924 werd gebouwd voor de Nederlandsche Handel-Maatschappij. Deze onderneming was in 1824 opgericht op initiatief van koning Willem I om de handel te bevorderen, vooral met Nederlands-Indië. In 1964 werd de naam omgedoopt tot ABN en in 1991 tot ABN-AMRO. Op dezelfde plek stond eeuwen geleden de burcht van de graven van Egmond en heel veel later was het de locatie van café Royal, ongeveer tot 1918. Het gebouw uit 1924 is karakteristiek voor de neorenaissance-stijl van het architectenbureau van Nieuwkerken. Dit bureau heeft in Den Haag meer van dergelijke gebouwen neergezet, zoals het Shell-gebouw aan de Carel van Bylandtlaan, de voormalige huishoudschool (later ook politiebureau) op de hoek van Suezkade en Laan van Meerdervoort, en de huizen in de Archipelbuurt aan het Prinsevinckenpark en de vlakbij gelegen Kerkhoflaan. Ook het Tropeninstituut in Amsterdam is door dit bureau ontworpen. Er is vaak discussie geweest over de stijl waarin Van Nieuwkerken bouwde. Met vond het te historiserend. Ook dit gebouw werd afgekeurd door de schoonheidscommissie, maar de gemeenteraad gaf groen licht en zo kwam het er toch. In de jaren '90 is het een rijksmonument geworden. Het gebouw was uiterst modern voor zijn tijd, omdat het een betonnen casco van vloer tot dak had en een geavanceerd ventilatiesysteem.

Kluisdeuren behouden

De Rijksgebouwendienst gaf in 2001 opdracht aan Marc van Roosmalen om er een eigentijds kantoor van te maken, zonder al te veel in te grijpen in de monumentale onderdelen. Wij waren onder de indruk van het souterrain waar de kluisen zich destijds bevonden. De kluisdeuren zijn er nog en de ruimte is omgebouwd tot vergaderzaal. Die heeft deels een glazen plafond, waardoor je van boven, vanuit het atrium, de vergadelaars kunt volgen. Vanuit de vergaderzaal is door de

Kluisdeur (foto Elly van der Wansem)

oude kluiswand van gewapend beton (een meter dik!) een doorgang uitgeboord. Spectaculair. Mooi om te zien is dat het vloerkleed, gelegd vanwege de akoestiek, dezelfde kleuren en patronen als de oorspronkelijke tegels heeft en je dus geen overgang tussen tapijt en tegels ziet. Waar je ook geen overgang ziet is de marmeren bekleding van de pilaren op de begane grond, waar de loketten waren toen hier nog een

Herentoilet in een voormalig couponhokje

bank was gevestigd. Bij het weghalen ontbraken er stukken marmer van de pilaren; die zijn vervolgens vakkundig met gemarmerd hout bekleed en je ziet er niets meer van. We zien 1.400 kluisjes (vroeger waren het er meer), waar de klanten de coupons van hun beleggingen bewaarden: indrukwekkende wanden uit een ver verleden. Ook hier vernuftige oplossingen voor de langwerpige kamertjes, de zogenaamde couponhokjes, waar de klant ongezien en ongestoord zijn coupons ging knippen. Nu, nog helemaal intact, in gebruik als herentoiletten.

Raad van State

Op 7 mei bezochten we met vijfendertig Vrienden de Raad van State, in de bocht van de Kneuterdijk. De woordvoerder van de afdeling communicatie, de enthousiaste en humoristisch aangelegde Pieter-Bas Beekman, leidde ons rond. De Raad van State adviseert de regering en het parlement over nieuwe wetgeving en is de hoogste bestuursrechter van het land. Karel V stelde in 1531 de Raad van State in als adviesorgaan voor zijn zus, Maria van Hongarije, die toen landvoogd van de Nederlanden was. Die adviserende rol heeft de Raad nog steeds. De regering hoeft de adviezen niet op te volgen, maar dat betekent niet dat de Raad onmachtig is. Want het komt nogal eens voor dat parlementariërs de regering kritische passages uit de adviezen onder de neus duwen. De taken en werkwijze van de Raad zijn vastgelegd in de grondwet en in de wet op de Raad van State. De Raad kent twee afdelingen: de afdeling Advisering en de afdeling Bestuursrechtspraak. Aruba, Curaçao en Sint Maarten hebben elk een staatsraad aangewezen die bij koninkrijkszaken deelneemt aan de adviserende taak van de Raad. Koning Willem-Alexander is voorzitter van de Raad van State, maar als prinses Amalia dertig is, wordt zij het. De dagelijkse leiding ligt bij de vice-president, op dit moment is dat mr. Thom de Graaf. Leden van het Koninklijk Huis die zitting hebben in de Raad van State mogen aan de beraadslagingen in de Raad en in de afdeling Advisering deelnemen, maar hebben geen stemrecht.

Bestuursrechtspraak

Om een idee te krijgen hoe het toegaat in de dagelijks praktijk van de zittingen, hebben we plaats genomen in zittingszaal 2 (er zijn er 8). De figuratieve muurbekleding van de zittingszaal refereert aan het bloemenbehang van Anna Paulowna. Het motief komt ook elders in het gebouw terug. Hier zaten de Vrienden enkele jaren geleden om niet gewenste bebouwing naast de Scheveningse vuurtoren tegen te houden. Maar de procedure bleek kort daarvoor te zijn doorlopen door het Haagse college van wethouders en de gemeenteraad was met de bouw akkoord gegaan.

Iedere dag zijn er meerdere rechtszaken. In het bestuursrecht gaat het om zaken tussen burger en overheid of tussen overheden. Vaak betreft het ruimtelijke plannen, soms draaft

Figuratief wandmotief in de zittingszaal van de Raad van State refereert aan het bloemenbehang van Anna Paulowna (foto Elly van der Wansem)

een journalist op die informatie eist van een bepaald bestuursorgaan, maar heel frequent zijn de vreemdelingenzaken: 6.500 van 10.000 zittingen per jaar gaan daarover. Maar ook kleine zaken zijn aan de orde, die wel eens gek-scherend: rijdende rechter-zaken worden genoemd, want het kan ook wel eens gaan over de plaatsing van een schutting. Alle zittingen zijn openbaar, elk moment mag je het gebouw binnenlopen, je melden bij de receptie en dan doorlopen naar de rechtszaal.

Het gebouw

Het paleisje, in Lodewijk XIV-stijl, werd 300 jaar geleden gebouwd door Daniël Marot voor de adellijke familie Van Wassenaer Obdam. Koning Willem I kocht het in 1816 voor zijn zoon

Willem II, die net was getrouwd met Anna Paulowna. Uiteraard volgde eerst een grondige verbouwing, onder leiding van architect Jan de Greef. In het gebouw werden naar de smaak van die tijd verschillende neoclassicistische elementen aangebracht in de empire-stijl, zoals zuilen en friezen. Ook werd het paleis uitgebreid met een neoclassicistische balzaal, met daarin rijen zuilen van massief wit marmer en arabesken tegen het plafond. Achter de Balzaal kwam de Gotische zaal. Willem II had veel ruimte nodig voor alle schilderijen die hij bezat. Want na het onafhankelijk worden van België moest hij zijn paleis in Brussel ontruimen. Zijn inboedel ging mee naar Nederland, waaronder een grote schilderijencollectie met werk van onder anderen Michelangelo, Titiaan, Rubens en Rembrandt. Helaas had Willem II echter grote schulden en is na zijn dood in 1849 geprobeerd de schilderijen te verkopen. Het plakkaat met de aankondiging van de veiling hangt nog in de Gotische zaal, maar het bracht vreemd genoeg niets op. Daarom gingen de schilderijen naar de relaties van Anna Paulowna in Rusland, die als geldschietters hadden opgetreden. Nu hangen ze in de Hermitage in Sint Petersburg.

Tijdens WO II werd het gebouw gevorderd door de bezetter. Na de oorlog vonden in de Balzaal bijna 4.000 strafprocessen plaats, waaronder tegen Anton Mussert, Max Blokzijl en jodenhater Kees Kaptein, die allen in de Balzaal de doodstraf tegen zich hoorden uitspreken. In de Gotische zaal worden nu elke woensdag gratis lunchconcerten gehouden. Daar staat ook het orgel uit 1841, van de Utrechtse orgelbouwer Jonathan Bätz, zij het niet op de oorspronkelijke plek. Achter het paleisje ligt een in Franse stijl ingerichte tuin, op één na gevuld met beelden van Eric Claus, de man die ook de beelden van de voorzitters van de Raad van State in de galerij aan de Parkstraat heeft gemaakt. Op de buitenmuren rondom de tuin hangen zeven stellingen van Spinoza.

[Veronica van Berkel en Frank Hendriks](#)

Werkgroep Activiteiten

excursies@vriendenvandenhaag.nl

Met Hermance voor de Hofvijver

Van water dat werkt, je weet het, Hermance,
dat nooit zich gelijk, zich altijd vernieuwt, van
dat water hou ik. Dit even streng als duffe vlak
waar we voor staan, dat is niet eens een vijver –
die is losbandig, rond. Zelfs een gracht,
want die is sierlijk, smal, lantaarns aan elke kant,
en bruggen over zich. Te breed, te kort, te strak.

En wat het redt, Hermance, is niet het eiland,
dat als een vijver in het harde vierkant ligt
en al die hoekigheid nog wat verzacht,
maar dat is zij, Het meisje met de parel,
links in de hoek, vlak naast dat torentje.

van wie de blik is als een open hand
die zacht en genadeloos al wat valt opvangt.

Anton Korteweg, 2001

Excursies niet langer in Ons Den Haag

Nu Ons Den Haag eenmaal per kwartaal verschijnt is het niet langer mogelijk een volledig overzicht van alle excursies die de werkgroep Activiteiten organiseert in het blad aan te kondigen.

Wij raden u daarom aan geregeld op onze website www.vriendenvandenhaag.nl te kijken of er voor u een aantrekkelijke excursie op het programma staat. Daarnaast houden wij u vanzelfsprekend op de hoogte van het aanbod door middel van Nieuwsbrieven en Vriendenmails.

[Werkgroep Activiteiten](#)